

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Piirissaare maastikukaitseala kaitse-eeskiri“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

“Looduskaitseseaduse “ § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta määrusega ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord. Moodustatav Piirissaare maastikukaitseala baseerub Tartu Maakonnavalitsuse 4. detsembri 1991. a määrusega nr 306 “Piirissaarel kohaliku tähtsusega zooloogilis-botaanilise kaitseala moodustamine” loodud Piirissaare kohaliku tähtsusega zooloogilis-botaanilise kaitsealal. Vastavalt “Looduskaitseseaduse” § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni “Looduskaitseseaduse” alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid korrigeeritakse olemasoleva kaitseala piiri ja kehtestatakse looduskaitseseadusele vastav kaitsekord, laiendatakse olemasolevat kaitseala nii, et see hõlmaks Natura 2000 linnuala ja loodusala ning kehtestatakse asjakohane kaitse-eeskiri. Piirissaare kaitseala Kaitstavate loodusobjektide seaduse kohase kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse eelnõu koostas Aivar Leito 1997. aastal. 1998. aastal koostas EPMÜ Keskkonnakaitse Instituut (töö koostajateks Kalev Sepp ja Are Kaasik) keskkonnaekspertiisi “Piirissaare maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja tsoneeringu keskkonnaekspertiis”. Ala on inventeeritud 2001. aastal ka potentsiaalsete Natura 2000 alade inventeerimise raames. 2002. aastal koostas Kalev Liiv töö “Elva metsapargi ja Piirissaare maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse uuendamine (eelnõu)”. 2006. aastal valmis keskkonnaekspert Andres Tõnissoni töö “Ekspertarvamus Piirissaare maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu kohta”, mida on arvestatud ka Vabariigi Valitsusele esitatava kaitse-eeskirja koostamisel.

Esitatava Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Looduskaitsekeskuse Jõgeva-Tartu regiooni kaitse planeerimise spetsialist Maris Paju (tel 740 7138) ja Keskkonnaministeeriumi Tartumaa keskkonnateenistuse looduskaitse spetsialist Kristel Tatsi (tel 730 2257). Kaitse-eeskirja eelnõu ja seletuskirja normikohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna peaspetsialist Marika Erikson (tel 626 2880). Eelnõu keeleteojaja oli ja eelnõu õigusekspertiisi on teinud õiguskaitseosakonna jurist (tel).

2. Eelnõu sisu

Piirissaare maastikukaitseala on moodustatud Tartu Maakonnavalitsuse 4. detsembri 1991. a määrusega nr 306 “Piirissaarel kohaliku tähtsusega zooloogilis-botaanilise kaitseala moodustamine”. Sama määrusega kehtestati Piirissaarel ka kaitse-eesmärgideks sai haruldasterikaste taime- ja loomakoosluste säilitamine looduslikena, nende uurimise võimaldamine ning kaitse tagamine Punase Raamatu liikidele, eriti aga kahepaiksetele: tähnikesilik, mudakonn, rohe-kärnkonn, rohukonn, rabakonn, veekonn, samuti liigirikkale veelindude kooslusele. Seega, käesoleva määrusega ei võeta kaitse alla uut ala, vaid määratletakse täpsemalt olemasolev kaitstav loodusobjekt ja selle piirid vastavalt uuenenud seadusandlusele ning kehtestatakse uuendatud ja täpsustatud kaitse-eeskiri.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid kaitseväärtusi ning kaitse-eeskirja tsoneeringule ja kaitse-eeskirjale koostatud viimast (2006.a) ekspertarvamust. Kaitseala kuulub ühte piiranguvööndisse, kus majandustegevus on lubatud, arvestades kaitse-eeskirjas toodud erisusi. Kaitsealale ei ole ette nähtud sihtkatisevööndeid ega reservaatide. Maastikukaitseala kuulub rahvusvahelisse Ramsari märgalade, IBA ja Natura 2000 linnu- ja loodusala nimestikku.

Piirissaare maastikukaitseala põhieesmärk on saare märgala ökosüsteemi, rannamaastike ning kultuuripärandi taastamine, säilitamine, kaitse, uurimine ja tutvustamine ning kaitseala tasakaalustatud keskkonnakasutuse tagamine. Lisaks kaitsealuste taime- ja loomaliikide kaitse, rändlinnuliikide kaitse ning looduslike elupaikade kaitse.

Looduskaitsealal kaitstakse EÜ loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpe ja II lisa liike [tärn (*) elupaigatüübi või liigi ees tähistab esmatahtsuid elupaigatüüpe või liike]. Need elupaigatüübid on: niiskuslembesed kõrgroostud (6430), liigirikas madalsoo (7230), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), vanad loodusemetsad (9010*), liigirikas niit lubjavesel pinnal (6270*), kuivad nõmmed (4030).

Liigid, kelle elupaiku kaitstakse: rohe-kärnkonn (*Bufo viridis*), kes on ühtlasi ka I kaitsekategooria liik; mudakonn (*Pelobates fuscus*) ja harilik tõugjas (*Aspius aspius*), kes on ühtlasi ka II kaitsekategooria liigid; rabakonn (*Rana arvalis*), rohukonn (*Rana temporaria*), tiigikonn (*Rana lessonae*), veekonn (*Rana esculenta*), tähnikesilik (*Triturus vulgaris*), harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*) ja harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), kes on ühtlasi III kaitsekategooria liigid. Lisaks EÜ linnudirektiivi I lisa linnuliigid ja I lisast puuduvate rändlinnuliigid, kelle elupaiku kaitsealal kaitstakse: rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rägapart (*Anas querquedula*), suur-laukhani (*Anser albifrons*), rabahani (*Anser fabalis*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), sõtkas (*Bucephala clangula*), naerukajakas (*Larus ridibundus*); hüüp (*Botaurus stellaris*) ja väikekajakas (*Larus minutus*), kes kuuluvad ühtlasi ka II kaitsekategooriasse ning roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), mustviies (*Chlidonias niger*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), täpikhuik (*Porzana porzana*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*) ja võot-põõsalind (*Sylvia nisoria*), kes ühtlasi kuuluvad ka III kaitsekategooriasse. Kuna Tartumaa keskkonnateenistusel on kasutada Piirissaare linnustiku inventuuri andmed aastast 1995, siis on alale vajalik koostada kaasaegsem liiginimestik.

Kaitsealused taimeliigid, keda Piirissaarel tuleb kaitsta on: II kaitsekategooria liigid väike konnarohi (*Alisma gramineum*), kiirjas ruse (*Bidens radiata*), pruun lõikhein (*Cyperus fuscus*), sinine emajuur (*Gentiana pneumonanthe*) ja juus-penikeel (*Potamogeton trichoides*) ning III kaitsekategooria liigid lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*), kähkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), karukold (*Lycopodium clavatum*), villane katkujuur (*Petasites spurius*), kaitse;

Kaitse-eeskirjaga on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning püüda kala ja pidada jahti kogu kaitsealal.

Kaitsealal on lubatud telkimine ja lõkke tegemine ainult kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud paikades ning õuemaal maaomaniku loal. Kaitsealal on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades. Rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituste korraldamine

selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poole tähistamata kohtades on lubatud üksnes kaitse korraldaja nõusolekul.

Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine ja jalgrattaga sõitmine, välja arvatud § 5 lg 1 p 4 sätestatud juhul. Mootorsõidukiga sõitmine (sh maastikusõidukiga) sõitmine väljaspool teid ning jalgrattaga sõitmine väljaspool radu on kaitsealal lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemise ja kaitseala korraldamisega seotud töödel ja kaitseala kaitse korraldaja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning maatulundusmaal metsamajandustöödel ja õuemaal omaniku loal.

Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, uuendusraie, maavarade kaevandamine, roo varumine külmumata pinnasel, välja arvatud roo käsitsi niitmine vees või maismaal oma tarbeks 16. juulist 15. novembrini. Keelatud on ka mootor- ja maastikusõidukitega sõitmine kell 23.00 – 06.00 perioodil 01. juuli kuni 31. august, välja arvatud päästetöödel, et kaitsta öise eluviisiga kahepaiksete – mudakonna ja rohe-kärnkonna – populatsiooni.

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, väljastada metsamajandamiskava, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, rajada uut maaparandussüsteemi, muuta veekogude veetaset ja kaldajoont, püstitada ehitist, kaasa arvatud ajutist ehitist ning kasutada biotsiidi, taimekaitsevahendit ja väetist, välja arvatud õuemaal.

Kaitseala poollooduslike koosluste esinemisalal on vajalik tegevus karjatamine ja/või niitmine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine ulatuses, mis tagab nende ilme ja liigilise koosseisu taastamise ja säilimise, kuid mitte varem kui 1. juulil. Samuti on kaitsealal vajalik kahepaiksete kudemisveekogude ja nende ümbruse puhastamine ulatuses, mis tagab nende liikide soodsa seisundi.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad märgala ökosüsteemi ja kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi.

Piirissaare maastikukaitseala ligikaudne pindala on 796,4 ha, sh eramaa 70,7 ha ehk 9,2 %, metskonna maad 327 ha ehk 42,5 %. Ülejäänud maa (ligikaudu 48,3 %) kuulub reformimata riigimaa hulka.

3. Maaomanike seisukohad

Lisatakse peale avalikustamist.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Piirissaare maastikukaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtutud „Looduskaitseseaduses“ esitatud nõuetest ning on arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige Euroopa Ühenduse Nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ,

looduslike elupaikade ning floora ja fauna kaitse kohta, ja Euroopa Ühenduse Nõukogu direktiivile 79/409/EMÜ, loodusliku linnustiku kaitse kohta, ja Ramsari konventsioonile. Piirissaare maastikukaitseala piiresse jääv ala on Vabariigi Valitsuse 05.08.2004. aasta korralduse nr 615-k "Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri" (RTL 2004, 111, 1758) lisa 1 punkt 1 alapunkti 3 kohaselt määratud linnualaks ja punkt 2 alapunkti 29 kohaselt määratud Natura 2000 looduslaks.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse positiivne mõju avaldub rahvusvaheliste, riiklike, kohalike ja kaitseala looduskaitse eesmärkide saavutamises. Protsessi tulemusena tagatakse tervikliku märgala ökosüsteemi, rannamaastike ning sealsete kaitsealuste taime- ja loomaliikide kaitse ning säästva looduskasutusega seotud kultuuripärandi hoidmine.

Määruse rakendamise rahvusvaheline mõju avaldub rahvusvaheliselt tähtsa linnuala (IBA), Ramsari ala ja NATURA 2000 ala kaitsekorra seadusega tagamises.

Vastavalt Riigikogu poolt 12.03.2008 vastu võetud „Maamaksuseaduse muutmise seadusele“ makstakse kaitseala piiranguvööndis maamaksu 50 protsenti maamaksumäärast. Sellest lähtuvalt korrigeeritakse omavalitsuse eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurust. Seadus jõustub 2009. aasta 1. jaanuaril.

Vastavalt „Looduskaitse seaduse“ § -le 20 on õigus peale kaitse-eeskirja kinnitamist algatada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, riigile omandamist kinnisasja väärtusele vastava tasu eest.

Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub „Riigi Teataja seaduse“ 5 lõikes 5 sätestatud ajal.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Piirissaare maastikukaitseala kaitse-eeskiri saadetakse kooskõlastamiseks Tartu Maavalitsusele ja Piirissaare Vallavalitsusele.

Jaanus Tamkivi
Keskkonnaminister